

Managementsamenvatting ICES/KIS Kennisthema 3

Competenties in de kennismaatschappij

Gerelateerde sectoren

- ▶ [Hoger onderwijs](#)
- ▶ [Wetenschap](#)

Dossiers Onderzoek- en Wetenschapsbeleid

- [COS](#)
- [Emancipatie](#)
- [Feiten & cijfers wetenschappelijk onderzoek](#)
- [Genomics en biotechnologie](#)
- [ICT onderzoek](#)
- [Internationaal onderzoek](#)
- [Investerings \(ICES-KIS\)](#)
- [Primatencentrum](#)
- [Wetenschappelijk en cultureel erfgoed](#)
- [Wetenschapsbudget](#)

Doel en werking

De ontwikkeling naar een kennisintensive maatschappij brengt met zich mee dat nieuwe eisen worden gesteld aan mensen en instituties. Dit kennisthema richt zich op de noodzaak van investering in nieuwe competenties; kennis en vaardigheden om de veranderingen in de maatschappij te kunnen hanteren en vooral ook om nieuwe mogelijkheden te benutten. Met competenties wordt bedoeld de combinatie van kennis, vaardigheden en gedrag die gezamenlijk tot een sterkte in operationeel handelen zijn gesmeed. Belangrijk is te onderkennen dat het niet alleen gaat om competenties bij de individuele mensen maar het gaat ook om de mogelijkheden die de omgeving biedt om individuele competenties te kunnen ontplooiën en benutten. Bij deze zogenoemde institutionele competenties worden zaken bedoeld als organisatievormen, samenwerkingsvormen, wet- en regelgeving, incentive-systemen en dergelijke.

Om het kennisthema nader te kunnen aanscherpen worden op basis van verschillende doelgroepen drie speerpunten benoemd:

1. Competenties beroepsbevolking
2. Competenties kenniswerkers
3. Competenties burgers

Deze drie doelgroepen stellen verschillende eisen t.a.v. de soorten van competenties maar daarnaast zal ook de wijze waarop de doelgroepen moeten worden bereikt verschillen in de zin dat er sprake is van andere betrokkenen met verschillende belangen. Kenniswerkers zijn een speciale categorie binnen de beroepsbevolking die in dit kader specifiek moet worden benoemd omdat het primaire product van deze mensen kennis is.

Het kennisthema competentie voor de kennismaatschappij is een breed thema waaronder in beginsel heel veel soorten van initiatieven kunnen worden ondergebracht. Het kennisthema leent zich bij uitstek voor integratie. Aan heel veel vernieuwende initiatieven is immers de vraag te koppelen welke nieuwe competenties er voor verschillende doelgroepen moeten worden ontwikkeld om te waarborgen dat de vernieuwing ook echt 'neerslaat'. Daarom wordt voorgesteld om initiatieven vanuit kennisthema 3 zoveel mogelijk te koppelen aan initiatieven vanuit de andere kennisthema's. Dit waarborgt ook dat voor de domeinkeuze wordt aangesloten op de maatschappelijk relevante innovaties. Met name competenties voor kenniswerkers zouden heel goed gekoppeld kunnen worden aan de andere ICES-KIS kennisthema's. Daarnaast zouden activiteiten binnen dit kennisthema aansluiting moeten hebben bij andere (niet-ICES) activiteiten. Hierbij kan gedacht worden aan activiteiten rondom Kennisnet, initiatieven rondom levenslang leren zoals in het najaarsoverleg geëntameerd en de verschillende initiatieven op het gebied van ICT zoals worden aangegeven in een aantal verkennende studies.

Effecten

De speerpunten vragen verschillende benaderingen. Vanuit de effecten gezien is er een duidelijke samenhang tussen de speerpunten. De kenniswerkers zijn te beschouwen als een soort bron voor ontwikkeling van competenties, de competenties van de beroepsbevolking hebben geleid tot economische effecten en competenties van de burgers hebben een faciliterende betekenis.

- a. *Strategisch Belang voor de Nederlandse economie*
Een potentieel aan arbeidskrachten zowel kwalitatief als kwantitatief voorzien van hoogwaardige moderne competenties, vormen een basis voor de concurrentiepositie van Nederlandse bedrijven en een noodzaak om een vooruitstrevende positie in te kunnen nemen op het gebied van kennisintensieve producten en diensten. De kennisinfrastructuur zal met een scala aan moderne competenties en instrumentarium moeten zorgen voor een hoogwaardig competentieniveau binnen de bedrijven die hiermee optimaal kunnen concurreren in de internationale kenniseconomie. Hiermee kan een terugval in kennis-extensieve productie worden gecompenseerd. Competentie burgers vormen de basis voor hoogwaardige interactie tussen producenten en consumenten waarmee de prestaties van het bedrijfsleven kunnen worden versterkt m.n. op terreinen als maatschappelijk verantwoord ondernemen.
- b. *Economische gevolgen van extra investeringen in het kennisthema*
Hoogwaardig competenties van de beroepsbevolking verschaffen het bedrijfsleven de mogelijkheid beter in te spelen op ontwikkelingen in de internationale markten met hogere toegevoegde waarde op basis van kennisintensievere producten en diensten; met daardoor uiteindelijk een hoger BNP. Belangrijk ontwikkeling in een kennismaatschappij is vraaggestuurde productie. Burgers en consumenten die beter in staat zijn om de vraag te articuleren vormen hiermee een belangrijk randvoorwaarde voor het bedrijfsleven om de omslag naar een vraageconomie te kunnen maken.
- c. *Betekenis voor de huidige nationale en internationale kennisinfrastructuur*
De kennisinfrastructuur moet voorzien in life-time learning, moet ontwikkelingen snel in curriculum op kunnen nemen en zal hierbij ook ICT moeten inzetten. Virtueel leren maakt het onderwijs plaatsonafhankelijk en zal leiden tot verdergaande internationalisering van de kennisinfrastructuur. Een internationaal vooraanstaande positie van de kennisinfrastructuur zal leiden tot een zuigkracht op talentvolle wetenschappers en studenten. Nieuwe mechanismen in de kennisinfrastructuur zijn nodig om vraag en aanbod op elkaar af te stemmen. Rol en positie van kennisinstellingen zullen veranderen, grenzen tussen bedrijven en kennisinstellingen zullen vervagen in een op interactie gebaseerde relatie.
- d. *Initiële acceptatiegraad bij partners en partijen*
Ontwikkeling van draagvlak zal de nodige aandacht vergen. Het gevaar ligt op de loer dat bestaande instituties een barrière vormen voor de ontwikkeling van nieuwe. Bij specifieke doelgroepen zal het belang van nieuwe competenties moeten worden gestimuleerd.
- e. *Betekenis voor de internationale positie van Nederland*
Een hoog niveau van competenties bij de (beroeps)bevolking is een belangrijke factor voor het vestigingsklimaat van internationale bedrijven; m.n. voor kennisintensieve bedrijven. Een ander aspect betreft nieuwe competenties die gerelateerd zijn aan het internationaliseren van het bedrijfsleven en het internationaal werken dit faciliteert het bedrijfsleven internationalisering vanuit een sterkte op te pakken.
- f. *Legitimatie van een overheidsbijdrage of een bijdrage ICES/KIS*
Bij de ontwikkeling en diffusie van competenties zal een omslag moeten worden gerealiseerd van aanbod- naar vraagsturing. Een impuls vanuit overheid moet zich richten op het tot stand brengen van deze omslag. Daarna dienen partijen het in hun reguliere activiteiten in te bedden. Hiermee wordt middels een eenmalige impuls een structureel effect verkregen.

Op het gebied van nieuwe competenties wordt steeds meer zichtbaar dat de autonome ontwikkeling in de kennisinfrastructuur te langzaam verloopt om de vraag in het bedrijfsleven te kunnen bedienen. Er dreigt ook ten opzichte van het buitenland een achterstand te ontstaan. Alleen al om het tempo van de ontwikkelingen te kunnen bijhouden is een versnellingsimpuls noodzakelijk. Als Nederland de pretentie heeft een voorloper te zijn in de kenniseconomie zal een tussensprint nodig zijn om vanuit het peloton in de kopgroep te geraken.

Globale budgetindicatie

Bij het vaststellen van de benodigde investeringen is het van belang onderscheid te maken in reguliere bestedingen. Het is duidelijk dat het verbeteren van competenties bij beroepsbevolking en burgers een breed initiatief betreft waarbij zelfs geringe middelen per individu al tot hele grote investeringsbedragen leidt. Gelet op de omvang van deze hele grote doelgroep kan worden gedacht aan een stelpost van 200 mln waarmee door kruisverbanden met verschillende kennisthema's ook andere speerpunten van ICES-KIS kunnen worden versterkt.

De werkgroep is er m.n. door de onzekerheden in de kaderstelling van de opdracht, niet in geslaagd een onderbouwde schatting te maken van benodigde investeringen. Hiervoor is tenminste duidelijkheid nodig wanneer iets onder regulier onderwijs valt en wanneer niet. Om met alle genoemde onzekerheden toch een indicatie af te geven wordt voorgesteld om competenties te koppelen aan andere ICES-KIS thema's en hierbij een evenredig deel van de ICES-KIS middelen, bijvoorbeeld 15%, expliciet voor nieuwe competenties te reserveren.

Prof.dr.ir. G. Beers (secretaris werkgroep KT3)
Den Haag, 19-01-01.

Zie verder voor dit kennisthema: www.senter.nl

▲ Laatst bijgewerkt 31-01-2005

┌
M
F
2
T
F
C